

patru personalități cu prezență materializată în trei monumente (Michelangelo Buonarroti, Galileo Galilei, Giachino Rossini) și un mormânt (Niccolo Machiavelli). Pertinente concluziile și plină de emoție, postfața! „Un gând de căldură sufletească pentru toți românii din Italia, indiferent de confesiunea și crezul lor, pentru a știi că preoțimea română e alături de ei. Călători pe cale. Basilica „Santa Croce”, o punte. Nădăjduim să o viziteze ca pe un spațiu al prieteniei cu Dumnezeu”.

Pr. Lect. Dr. Mihai Iosu

Guy Gibert, *La solitude, Un enfer ou une chance?*, Éditions Philippe Rey, Paris, 2019, 93 p., ISBN 978-2-84876-744-4

Pornind de la același stil cu care ne-a obișnuit, părintele Guy Gibert ne tulbură din nou cu o radiografie dureroasă a unei realități, percepută de către unii ca un flagel, iar de alții ca o alegere conștientă. Pe parcurs autorul pendulează între cele două stări, optica sa fiind una realist-pozitivă. Și totuși de ce singurătatea îl agasează? Pentru că se simte frământat fără încetare de viețile tumultuoase ale unor tineri a căror dramă, le-o cunoscuse de-a lungul misiunii sale. Exemplele din debutul cărții, ne impresionează peste limitele cu care ne-au obișnuit unele știri cotidiene. Autorul rămâne solidar cu modul lor de viață, păstrând legături amicale și puternice cu acești năpăstuiți. Întotdeauna lezat de singurătatea acestora, el totuși rămâne apropiat de aceștia.

Singurătatea câștigă tot mai mult teren. Pornind de la realitățile franceze, statisticile sunt alarmante. În ultimii treizeci de ani proporția însinguraților s-a dublat, atât în clasele sociale, cât și în cele de vârstă. În 2016, cinci milioane de francezi suferind de singurătate, se simțeau rejețați de familie, vecini sau mediul profesional, împingându-i spre șomaj. Singurătatea a evoluat. Locurile de primire pentru acești defavorizați se înmulțesc. Se constată adesea lipsă de personal sau cazuri de rele tratamente, lăsându-i pe cei în cauză sub povara unor suferințe fizice și mentale de nedescris. Cine sunt însingurații? Marcați de acest flagel sunt multe persoane și categorii sociale. Sub povara singurătății sunt atât cei bogați cât și săracii. Cei cărora li s-a spus: „Eu nu te mai iubesc” și care au fost părăsiți, suportă de o rană care poate niciodată ne se va putea închide. Cei văduvi se regăsesc subit singuri după trecerea la cele veșnice a tovarășilor de viață. Vârsta, infirmitatea, închisoarea, boala pot să ne izoleze. Autorul empatizează cu infirmierele suprasolicitate la muncă în spitalele ce gem de bolnavi și care fac totul mai bine cu mijloace puține, adesea fiind insultate de cei ce suferă sau chiar de superiori. Nu este uitată nici singurătatea pompierilor adesea izolați și ei în fața unor pericole fizice.

Cine sunt, concret, cei singuri? **1.** Celibatarii aparțin unei categorii socio-umane cu o creștere regulată și masivă, luând chiar forma unui fenomen social. În 2017 fiecare al treilea francez era singur, fiind în jur de 18 milioane. Sunt evidențiate avantaje, dar și inconveniente. **2.** Divorțații. În Franța contemporană, aproape unul din două cupluri divorțează. Este una din dovezile cele mai crude ce ne sunt date să trăim, o rană ce va cere întotdeauna mult timp spre a se cicatriza. Despărțirea unei familii, mai ales acolo unde sunt și copii, este un eșec teribil și aproape mereu o suferință care merită atenție, respect și susținere. Când este anunțat divorțul este bine să cuantificăm, consecințele. Greu de șters o

istorie comună ca și suferința ce va urma. Familiile monoparentale s-au dublat, în același spațiu, în ultimii douăzeci de ani, acestea fiind, cel mai adesea, produsul unei separări sau a unui divorț. Demnă de luat în seamă este rugăciunea unei divorțate (pp. 21-22), tabloul descris și detaliile prezentate, fiind extrem de mișcătoare. **3.** Bolnavii și cei cu dizabilități. Durerile fizice sunt, mai mult sau mai puțin puternice, dar ele sunt însoțite frecvent de un sentiment de abandon din partea celor cărora boala le produce frică. Cum suportăm aceasta? Cum acceptăm faptul că trupul ne face atât de mult să suferim și toate astea într-o imensă și disperată singurătate? Câteva exemple cu încărcat mesaj pastoral și un omagiu aduc corpului medical limpezesc o problematică considerată plină de gesturi de iubire inestimabilă. Cei cu dizabilități trăiesc un teribil sentiment de singurătate. Cei astfel încercați sunt oameni ca noi, ceea ce-i doboară fiind mai ales indiferența. De o anvergură aparte sunt cele 7 „fericiri” grăite și trăite de cei ce suferă de un handicap (p. 28). **4.** Cei săraci. „Mizeria este opera oamenilor, tot oamenii fiind cei ce o pot îndepărta” (Părintele Joseph Wresinski). Să nu manânci când ți-e foame este o violență, să nu ai unde dormi este o violență....În ziua când sărăcia se va opri, pacea se va instala. „Lipsa dragostei este cea mai mare sărăcie” (Maica Tereza de Calcutta). Un creștin care iubește aproapele nu va fi niciodată bogat (sensul este ușor de intuit). Este evident dacă el gândește că în fiecare om pe care-l întâlnește, în familie sau anturaj, este Mântuitorul care bate la ușă (Apoc. 3, 20). **5.** Străinii. Fenomenul globalizării determină societatea, în general, să accepte o nouă realitate care, înainte de a liniști, aduce mari turbulențe. „Emigrantul este, azi, unul din testele cele mai sigure ale fidelității Bisericii față de Evanghelie” (Cardinalul Etchegaray). Sunt aduse în atenție cuvintele Domnului rostite la judecata finală (Mt. 25,35-40). Cum poți fi rasist, când ești creștin?! A-l primi pe străin, înseamnă a-L primi pe Hristos. **6.** Pensionarii. Sunt amintite aici cele trei perioade ale umanității: vârsta de piatră, cea de bronz și cea a pensionării. A fi pensionar este o vocație, o sarcină de împlinit și un proiect de viață. Sentimentul de a fi bătrân este adesea legat de impresia că relația cu lumea se reduce. În mod cert, sunt suferințe fizice, dar cel mai rău, sunt chinurile singurătății, umiliința de a fi dependent, timpul sărăciei, care pot duce la pierderea dorinței de viață. **7.** Cei în doliu. Decesul este și o sursă de regrete. Doliul pentru cel drag este și doliul unei legături neîmplinite. Cei astfel încercați trăiesc o perioadă de împovărătoare singurătate. **8.** Sunt abordate alte două realități cu un tragism aparte, sinuciderea și eutanasierea umană, care, de fapt, sunt consecințe ale nesuportabilității dramaticei însingurării.

Care sunt remediile acestui flagel care marchează atât de puternic și dureros destine umane contemporane? Care e participarea Bisericii la schimbarea în bine a celor singuri?

1. Recomandarea de a se pune în slujba sa, a semenilor și a societății, în general. Cel în cauză trebuie să se pună în mișcare, să caute noi căi de urmat pentru ieșirea din criză, să dezvolte altruismul. Poate fi semenul care trezește dorința de viață în cei de lângă el. Este o mare bucurie ca cel atins de însingurare să se simtă totuși folosit. Dacă iubim pe aproapele, dacă nu-l ignorăm, dacă partajăm cu el ceva, atunci suntem percepți ca fii ai luminii. Generozitatea și solidaritatea sunt două mijloace cu grad ridicat de eficiență. Revelatoare este și constatarea că celălalt posedă un adevăr ce mie îmi lipsește. Să nu-l ignorăm! Cu un tâlc meditativ și constructiv este și povestea adevărată de Crăciun (p. 59).

2. Iertarea, pentru a-i apropia pe ceilalți. Este o urgență de a introduce iertarea în viața noastră. Avem nevoie să iertăm și să fim iertați. Peste tot, în Evanghelie, întâlnim iertarea. A iubi înseamnă a ierta. Iertarea este mai mult decât un sentiment, este o forță cu urmări binefăcătoare. 3. Smerenia, virtute esențială, stâlp central al creștinismului. Este virtutea care ne dă sentimentul propriei slăbiciuni și insuficiențe. Se revelează și în situații de acută singurătate. Persoana care suferă de solitudine trebuie să considere smerenia ca obiectiv prioritar, să o privească și primească, nu venită accidental, ci ca roadă a reculegerii. 4. Puterea rugăciunii. Când ne rugăm nu suntem singuri. Pentru noi creștinii forța rugăciunii este greu de fixat în repere matematice. Ne pune în legătură cu Dumnezeu, prezența Sa umplându-ne mai mult decât ne putem imagina. În Sfânta Evanghelie apelurile Mântuitorului la rugăciune sunt constante. Aflăm unde ne putem ruga și cum rugăciunea este o luptă cu ispitele. 5. Bunicii, o inimă și două urechi. Seniorii se simt adesea singuri și inutili. Sunt numeroși totuși cei ce au familii și nepoți. Lor le-ar spune autorul că sunt purtătorii dragostei, factori de unitate și pace, cei ce trezesc la realitate pe cei împovărați. Ei sunt depozitarii istoriei familiei. Ei sunt sau pot deveni providențiali, „pompieri”, dinamici și entuziaști, ajutorul mereu la îndemână, chiar departe fiind, ei păstrează un loc simbolic puternic în familie.

Concluzia vizează problematica preotului, chipul său și misiunea sa în raport cu singurătatea. Chiar dacă opinia sa este una marcată de cerințele crezului său confesional, multitudinea de însușiri și aspirații ne poate fi de folos și nouă. Nu este neglijată vocația de jertfitor a preotului, de om pentru alții, de cel pentru care Hristos este prioritate. Nu este ignorată nici participarea laică la succesul misiunii preoțești, ajutorul și rugăciunile credincioșilor fiind energii de neînlocuit. Recapitularea sfaturilor de la final dă o limpezime aparte, suscită un interes deosebit, promovând și necesitatea meditației. Soluțiile ce reies de aici sunt nu numai accesibile, ci și cu efecte benefice, în prezent și în perspectivă.

Pr. Lect. Dr. Mihai Iosu

Pierre Hadot, *Filozofia ca mod de viață. Convorbiri cu Jeannie Carlier și Arnold I. Davidson*, traducere de Adrian Cotoră, Editura Humanitas, București, 2019, 264 p., ISBN: 978-973-50-6356-6

Dacă unii comentatori au evidențiat dimensiunea prin excelență reflexivă a filosofiei¹², au fost alții, printre care și Pierre Hadot (1922-2010), care au accentuat dimensiunea existențială, experiențială a actului filosofic. În cadrul acestui demers se

---

¹² A se vedea, de exemplu, Jeanne Hersch, *Mirarea filosofică. Istoria filosofiei europene*, Traducere Vasile Drăgan, Editura Humanitas, București, 1994. Autoarea vorbea despre „spiritele mari” care, animate de „mirarea lor filosofică radicală”, au fost capabile să depășească „ceea ce în viața de fiecare zi trece drept de la sine înțeles, spre a pune niște întrebări fundamentale”. În acest sens, mirarea filosofică reprezintă o „mărturie a forței creatoare și capacității de invenție a omului” (p. 6).